

Tilmæli 10/2015

Fyrri númer:
A 1619/velferd

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30

Aukið norrænt samstarf um reglur um au pair-vist

Með vísan til 45. og 56. gr. Helsingforssamningsins samþykkti Norðurlandaráð þann 29. október 2015 neðangreind tilmæli að tillögu velferðarnefndar.

Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til norrænu ríkisstjórnanna að þær vinni greinargerð í formi stöðuskýrslu um au pair-fyrirkomulagið sem hægt verði að styðjast við í starfi sem varðar au pair-fyrirkomulagið;

að þær standi að ráðstefnu í þeim tilgangi að greina, lýsa og beina sjónum að au pair-fyrirkomulaginu á Norðurlöndum. Markmiðið er að skapa sameiginlegan skilning í áframhaldandi starfi varðandi au pair-fyrirkomulagið;

að þær meti hvort ástæða sé til að semja sameiginlegar reglur, þegar fram líða stundir, um au pair-fyrirkomulagið á Norðurlöndum. Málsliðirnir tveir hér að framan eiga að stuðla að því að sameiginlegar reglur verði samdar með tíð og tíma.

Kaupmannahöfn, 3. nóvember 2015

Höskuldur Þórhallsson

Forseti Norðurlandaráðs

Britt Bohlin

Framkvæmdastjóri Norðurlandaráðs

Þingmannatillaga um að auka norrænt samstarf um reglur um au pair-vist í löndunum

Tilmæli 10/2015

1. Tillaga nefndarinnar

Velferðarnefndin styður þingmannatillögu 1619/velferð þar sem lagt er til að auka norrænt samstarf um reglur um au pair-vist í löndunum með eftirfarandi aðgerðum:

Fyrri númer:
A 1619/velferð

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30

að þær vinni greinargerð í formi stöðuskýrslu um au pair-fyrirkomulagið sem hægt verði að styðjast við í starfi sem varðar au pair-fyrirkomulagið;

að þær standi að ráðstefnu í þeim tilgangi að greina, lýsa og beina sjónum að au pair-fyrirkomulaginu á Norðurlöndum. Markmiðið er að skapa sameiginlegan skilning í áframhaldandi starfi varðandi au pair-fyrirkomulagið;

að þær meti hvort ástæða sé til að semja sameiginlegar reglur, þegar fram líða stundir, um au pair-fyrirkomulagið á Norðurlöndum. Málslíðirnir tveir hér að framan eiga að stuðla að því að sameiginlegar reglur verði samdar með tíð og tíma.

2. Aðdragandi

Velferðarnefnd barst þingmannatillaga flokkahóps jafnaðarmanna um að auka norrænt samstarf um au pair-fyrirkomulagið en það er til á öllum Norðurlöndunum. Forsaga þingmannatillögunnar er sú að gripið hafði verið til ýmissa aðgerða á Norðurlöndum vegna au pair-vistar í þeim tilgangi að koma í veg fyrir brot á réttindum, vanrækslu á skyldum, misnotkun kerfisins og í versta falli að fólk lenti í aðstæðum sem líkja má við þrælahlald, eins og dæmi eru um víða annars staðar.

Í þingmannatillögunni er bent á að Au pair-miðstöðin í Ósló í Noregi, sem rekin er af Norsk Folkehjelp (sjálfboðaliðasamtökum), tekur á móti æ meiri konum sem leita aðstoðar og ráðgjafar en þora ekki að hafa samband við lögreglu eða yfirvöld.

Velferðarnefnd hefur rætt við *Magnhild Otnes*, forstöðukonu Au pair-miðstöðvarinnar í Ósló og *Anne Gry Rønning-Aaby*, lögfræðing hjá Fagforbundet og ráðgjafa Au pair-miðstöðvarinnar í Noregi.

Skrifstofan heimsótti Au pair-miðstöðina í Ósló í Noregi og ræddi við starfsfólk hennar. Flutningsmaður tillögunnar, Sonja Mandt (AP) NO, hefur gert það sama.

Velferðarnefndin hefur um margra ára skeið unnið ötullega að málefnum mansals, hins „nýja þrælahalds“, með áherslu á að afhjúpa nauðungarvinnu á ýmsum sviðum samfélagsins, þar á meðal landbúnaði, hótél- og veitingahúsarekstri, ræstingum, byggingaiðnaði, au pair-vist og vændi. *Sonja Mandt (AP) NO* og fulltrúi skrifstofunnar tóku þátt í starfi vinnuhóps þingmannaráðstefnu Eystrasaltssvæðisins (BSPC) en Line Barfod, fyrrum fulltrúi í velferðarnefndinni, leiddi það starf fram að dönsku þingkosningum 2011.

Á fundi velferðarnefndarinnar í janúar 2015 var samráðsfundur með *Evu Biaudet*, umboðsmanni minnihlutahópa og skýrslugjafa um stöðu

mansalsmála í heimalandi sínu. Hún greindi frá starfi sínu í Finnlandi og tjáði sig um þingmannatillöguna.

Norðurlandaráð

3. Umsagnir

Skrifstofa velferðarnefndar hefur leitað álits tveggja nefnda Norðurlandaráðs, borgara- og neytendanefndar og efnahags- og viðskiptanefndar, á þingmannatillögu a/1619/velferd um að auka norrænt samstarf um reglur um au pair-vist í löndunum.

Borgara- og neytendanefndin

Borgara- og neytendanefndin telur au pair-ráðningarkerfið hafa gott orð á sér en jafnframt sé mikilvægt að sporna gegn félagslegu undirboði/misnotkun á vinnuafli. Mikilvægt er að tryggja réttindi fólks sem ræðst í au pair-vist á Norðurlöndum. Nefndin telur þörf á frekari upplýsingum og leggur því til að haldinn verði sameiginlegur fundur/fyrirsurnabing næst þegar Norðurlandaráð fundar um málið.

Velferðarnefndin bendir á að borgara- og neytendanefndin taki undir þau orð að bæta þurfi réttindi fólks sem ræðst í au pair-vist. Borgara- og neytendanefndin mottetur framsetningu þessa fyrir næsta fund og mun velferðarnefndin spyrja borgara- og neytendanefndina hvort hún telji sig hafa fengið nægilegar viðbótarupplýsingar til þess að geta lagt mat á aðgerðartillögurnar í þingmannatillögunni um að auka norrænt samstarf um au pair-vist í löndunum.

Efnahags- og viðskiptanefndin

Efnahags- og viðskiptanefndin telur málefni au pair-vistráðninga á Norðurlöndum áhugaverð þar sem upphaflegt markmið au pair-ráðninga, það er að miðla menningarsamskiptum ungmenna og fjölskyldna í hinum ýmsu gestgjafalöndum er að breytast í dulbúið vinnumarkaðstæki með greinilegum merkjum misneytingar. Efnahags- og viðskiptanefndin styður fyrsta málsliðinn sem fjallar um þörf á að vinna greinargerð um au pair-ráðningarkerfið í norrænu löndunum. Efnahags- og viðskiptanefndin vill hins vegar bíða átektu með hina tvo málsliði þingmannatillögunnar, það er að efna til ráðstefnu og íhuga sameiginlegar reglur. Efnahags og viðskiptanefndin telur tvo síðustu málsliðina fara eftir því sem kemur út úr skýrslunni.

4. Sjónarmið nefndarinnar

Tilgangurinn með au pair-ráðningarkerfinu

Au pair-ráðningarkerfið var upphaflega hugsað sem menningarsamskipti, til þess að veita ungmennum á aldrinum 18 til 30 ára tækifæri á að kynnast tungumáli og menningu annarra þjóða og gestgjafafjölskyldunni að kynnast menningu au pair-ungmennisins. Au pair-ungmennið gætir barna og sinnir léttum húsverkum og fær að launum fæði og húsnæði, vasapening og tungumálanámskeið. Au pair-ungmennið og gestgjafafjölskyldan eiga að hafa gagnkvæma gleði af því að tveir ólíkir heimar mætast.

Flest ungmenni sem ráðast í au pair-vist eru stúlkur en piltar eru um 5%. Um er að ræða glæsilegt ráðningarkerfi sem hefur gefið fjölda ungra Norðurlandabúa kost á að öðlast starfsreynslu og kynnast tungumálum og menningu í norrænu nágrennalandi eða annars staðar í útlöndum, og eins hafa mörg ungmenni frá öðrum löndum kynnst tungumálum og menningu Norðurlanda.

Au pair er franska og þýðir að „standa einhverjum öðrum jafnfætis“. Au pair-ungmennið á þannig að vera hluti af fjölskyldunni en ekki aðeins barnapía eða vinnukona svo notað sé gamalt orð um húshjálp. Reynslan sýnir að töluvert er um að gestgjafafjölskyldur líti fram hjá því að au pair-ungmennið eigi að standa fjölskyldunni jafnfætis. Í þeirra augum sé au

Tilmæli 10/2015

Fyrri númer:
A 1619/velferd

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30

pair-ráðningarkerfið leið til þess að fá unnin verk á heimilinu en þær hirða ekki um að gefa au pair-ungmenninu kost á að læra tungumál eða kynnast menningu dvalarlandsins. Að sjálfsögðu getur au pair-ungmennið létt undir í dagsins önn en hún eða hann er fyrst og fremst ungmenni sem gestgjafafjölskyldan á að hafa áhuga á að kynnast. Með því að kynnast nýrri menningu verður daglegt líf litríkara hjá fólki óháð aldri. Kerfið sjálft er hannað með það í huga að au pair-vistin sé meira en vinna. Hún á að leiða til raunverulegra menningarsamskipta þar sem au pair-ungmennið lærir norrænt tungumál dvalarlandsins og fær tíma og tækifæri til þess að kynnast menningu þess.

Kerfið hefur reynst vel í fjölda ára, fyrir norræn ungmenni og einnig ungmenni sem koma til Norðurlanda frá öðrum löndum. Í byrjun voru það norræn ungmenni sem réðu sig í au pair-vist í útlöndum en nú er algengast að Norðurlöndin taki á móti au pair-ungmennum, einkum frá Asíu og Austur-Evrópu. Breytingar þessar reyna á reglur landanna um au pair-leyfið og hvernig við beitum þeim en ef við tökum Noreg sem dæmi þá ráðast um 3000 ný ungmenni í au pair-vist þar í landi á hverju ári.

Reglur um au pair-leyfi

Evrópuráðið setti reglur um au pair-leyfi árið 1969 og voru þær staðfestar 1971. Þrátt fyrir að löndin hafi undirritað samninginn geta þau sett sér eigin reglur, meðal annars um hvort au pair-vistráðning sé háð dvalarleyfi eða atvinnuleyfi. Auk Noregs og Danmerkur eru það aðeins Frakkland, Ítalía og Spánn sem fylgja þessum reglum. Ástæðan er meðal annars sú að ríkisstjórnir annarra landa, þeirra á meðal Þýskaland og Lúxemborgar, telja reglurnar ekki fullnægjandi.

Allan þennan tíma hefur verið rætt hvort kerfið þjóni enn upphaflegum tilgangi í þágu menningarsamskipta, eða hvort þetta sé leið au pair-ungmenna til þess að fá atvinnu/tekjur í öðru landi og gestgjafafjölskyldunnar til þess að fá sér ódýrt vinnuafli.

Menningarmunur og valdajafnvægi milli au pair-ungmennis og gestgjafafjölskyldunnar

Ein ástæða þess að vandræði geta komið upp í au pair-vist er sú að mörg þeirra au pair-ungmenna sem koma til Norðurlanda annars staðar að en frá Evrópu, eru alin upp í fátækt þar sem aðrar menningarlegar reglur gilda en við þekkjum á Norðurlöndum. Au pair-ungmennum hefur fjölgað töluvert í Noregi og þau koma æ oftast frá fátækari og vanþróaðri löndum en Noregi. Um 85% þeirra sem fengu au pair-leyfi á árunum 2013 og 2014 eru filippseyskir ríkisborgarar.

Í norski meistararitgerð frá árinu 2011 kemur fram að au pair-leyfin í Noregi séu aðallega notuð til innflutnings á ódýru vinnuafli í störf sem heimamenn hafa hvorki löngun né tíma til þess að vinna. Kerfið í dag virkar sjaldan eins og það var hugsað í upphafi: Au pair-ungmennin eru ekki „au pair“ (jafnfætis) heldur ódýr húshjálp. Þar sem au pair-ungmennin eru erlendir ríkisborgarar eru þau nánast ókeypis vinnuafli fyrir móttökulandið þar sem þeim fylgir enginn kostnaður. Au pair-ungmennin borga skatta af fæði og húsnæði og fá fyrir vikið aðeins útborgaðar um 2.500 no. kr. á mánuði. Ætla má að aðstæður séu svipaðar annars staðar á Norðurlöndum.

Velferðarnefndin bendir á að valdajafnvægi au pair-ungmennisins og gestgjafafjölskyldunnar geti raskast þar sem fjölskyldan er oft efnamikil, talar málið og þekkir kerfið. Því verður að hvetja fjölskyldurnar til þess að átta sig á hugsanlega valdamisvægi og telur velferðarnefndin að setja þurfi reglur til þess að auka öryggi au pair-ungmenna sem koma til Norðurlanda og koma þannig í veg fyrir að þau verði beitt mismunun sem brýtur í bága við grundvallarreglur au pair-vistráðningarkerfisins.

Norðurlandaráð

Tilmæli 10/2015

Fyrri númer:
A 1619/velferd

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30

Æ algengara er að fólk kaupi sér húshjálp. Því verður fræðslustarf stórt verkefni í því skyni að hafa áhrif á viðhorf fólks og tryggja viðunandi meðferð. Að sjálfsögðu getur au pair-ungmennið létt undir í dagsins önn en hún eða hann er fyrst og fremst ungmenni sem gestgjafafjölskyldan á að hafa áhuga á að kynnast. Með því að kynnast nýrri menningu verður daglegt líf litríkara hjá fólki óháð aldri.

Norðurlandaráð

Tilmæli 10/2015

Fyrri númer:
A 1619/velferd

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30

Norsk Folkehjelp, sem rekur Au Pair Center, bendir á að Norðurlandabúar séu vanir jafnræðismenningu og þekki því lítið til landsföðurhyggju í samskiptum fólks. Langt er síðan vinnuhjú í löndum okkar voru svipt lögræði með húsbóndavaldi en því lauk þegar farið var að gera samninga á vinnumarkaði. Norsk Folkehjelp bendir á að mörg au pair-ungmenni komi frá menningarheimum með mjög ríkri landsföðurhyggju. Mörg þeirra vænti þess að samskiptin við gestgjafafjölskyldurnar byggist á umönnun og eftirliti af hálfu fjölskyldunnar og að au pair-ungmennið sýni ósjálfstæði í samræmi við það. Au Pair Center, sem Norsk Folkehjelp rekur, hefur afhjúpað fjölda dæma um mansal og sannanir eru fyrir mörgum tilvikum kynferðislegrar misneytingar og grófrar þrælkunar á au pair-ungmönnum.

Velferðarnefndin veitir því athygli að menningarmunur og ólíkar væntingar geta valdið vandræðum fyrir báða aðila sem að au pair-vistinni koma. Þegar au pair-vistin verður að nokkurs konar húshjálp reynir á jafnréttis- og lýðræðishugmyndir í okkar norræna menningarheimi. Mörg au pair-ungmenni koma úr sárri fátækt og vænta þess að staða þeirra sé staða þjónsins. Þetta hefur einnig áhrif á börnin í gestgjafafjölskyldum sem eru vanar að hafa húshjálp.

Þörf á samstarfi á Norðurlöndum

Okkur ber skylda til þess að tryggja að au pair-kerfið leyfi ekki misneytingu á fólki. Til þess að koma í veg fyrir valdamisvægi milli au pair-ungmennis og fjölskyldu telur velferðarnefndin nauðsynlegt að formfesta au pair-leyfin enn frekar. Óformleg kerfi auka hættu á því að au pair-ungmenni verði misnotuð sem ódýrt vinnuafll. Margar hugmyndir um aðgerðir hafa fæðst á fundum sem velferðarnefndin hefur átt, með m.a. Au Pair Center í Noregi, Fagforbundet og Børnerådet í Danmörku, t.d. að tryggja góða samninga og að au pair-ungmönnum verði gert kleift að skrá sig í stéttarfélag. Aðrar mikilvægar aðgerðir felast í því að tryggja góða samninga, tryggingar, umsaminn vinnutíma (þar sem meðal annars vinnudagar og frídagar eru tilgreindir), að báðar ferðir verði greiddar, að „vasapeningar“ hækki og góða réttarstöðu au pair-ungmennisins í dvalarlandinu.

Myndin er þó ekki svo einföld því fáein au pair-ungmenni kjósa frekar óformlegt kerfi sem þeim finnst henta sér betur. Velferðarnefndin telur því mikilvægt að standa að góðri fræðslu fyrir ungmenni sem ráðast í au pair-vist á Norðurlöndum.

Fyrirspurn sem *Sonja Mandt*, (Ap), fulltrúi í velferðarnefnd, lagði fram á Stórþinginu, leiddi í ljós að vandamálin á Norðurlöndum eru mest í Danmörku en minnst í Finnlandi. Au pair-vistráðningarkerfin í Noregi og Danmörku eru svipuð en í báðum löndum hefur reglunum verið breytt í þá veru að veita au pair-ungmenninum betri vernd.

Danmörk samdi nýjar reglur um au pair-leyfi í desember 2014. Dönsku reglurnar skapa öruggari aðstæður fyrir au pair-ungmennin og skýr mörk eru dregin á milli húsverka og frítíma. Fyrir utan vikulegan frídag eiga þau rétt á hálfum frídegi einu sinni í viku og frí á öllum opinberum helgidögum í Danmörku. Mánaðarleg upphæð vasapeninga verði hækkuð í 4.000 da. kr. á mánuði og ber gestgjafafjölskyldunni að greiða hluta af kostnaði við dönskukennslu au pair-ungmennisins og flugmiða til Danmerkur.

Finnland hefur ekki undirritað samning Evrópuráðsins og fáir eru í au pair-vist þar í landi. Hugsanleg skýring er sú að Finnar gera strangari kröfur,

meðal annars um að au pair-ungmennin hafi lært tungumálið fyrirfram. Í Svíþjóð er erfitt að fá atvinnuleyfi ef ungmennið kemur beint úr au pair-vist í öðru landi og þar af leiðandi hefur umsóknnum fækkað þar í landi.

Norðurlandaráð

Norðurlönd eru sameiginlegur markaður og velferðarnefndin tekur eftir því að mörg au pair-ungmenni byrja á því að vinna í einu landi og halda síðan áfram í öðru. Noregur er vinsælasta landið vegna þess hvað vasapeningurinn er hár, 5.400 no. kr. á mánuði, og þar af leiðandi eru málin flest þar í landi.

Tilmæli 10/2015

Fyrri númer:
A 1619/velferd

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30

Í Noregi eru fjölskyldur sem misnota kerfið settar í bann. Reglurnar eru nýjar og gengu í gildi 1. júlí 2013. Bann getur verið fyrirbyggjandi og varið au pair-ungmennin gegn óhóflegum þrýstingi frá fjölskyldunum. Fimm fjölskyldur hafa þegar verið settar í bann og 14 önnur mál bíða afgreiðslu.

Velferðarnefndin tekur eftir ummælum frá 15. júní 2015, sem höfð eru eftir *formanni norska alþýðusambandsins, Gerd Kristiansen*, en hann er afar gagnrýninn á kerfið og telur að eigi að leggja það niður vegna grófrar misnotkunar af hálfu gestgjafafjölskyldnanna.

www.dn.no/nyheter/politikkSamfunn/2015/06/15/0554/lo-mener-au-pairordningen-m-fjernes

5. Niðurstaða

Þörf á því að beita sér fyrir norrænum reglum

Velferðarnefndin vísar til umsagnarferlis hjá tveimur öðrum nefndum Norðurlandaráðs, borgara- og neytendanefnd og efnahags- og viðskiptanefnd.

Niðurstaða velferðarnefndarinnar er sú að nú liggi fyrir nægilegar upplýsingar um au pair-vistráðningarkerfið til þess að draga megi þá ályktun að au pair-kerfið þjóni ekki lengur tilgangi sínum og að aukin hætta sé á því að það verði aðallega ungar konur frá fátækum löndum sem komi til Norðurlanda sem ódýrt vinnuafli en ekki til þess að njóta menningarsamskipta sem kerfinu er ætlað að miðla.

Velferðarnefndin telur nauðsynlegt og rétt að samdar verði sameiginlegar reglur á Norðurlöndum til þess að vistráðningarferlið leiði aftur til menningarsamskipta en verði ekki aðferð til þess að níðast á fólki sem er minni máttar og stendur illa að vígi.

Au pair-vist er oft eina tækifæri margra til þess að komast til Norðurlanda og leggur velferðarnefndin áherslu á að löndunum beri skylda til þess að fylgjast með og standa vörð um aðstæður þessa fólks eins vel og unnt er. Til eru leiðbeiningar um hvaða verkum eigi að sinna í vistinni.

Það fer hins vegar eftir löndum hvort vistin krefst dvalarleyfis eða atvinnuleyfis. Hugsanlega mætti skilgreina betur hvað felst í léttum húsvörum og setja kröfu um tryggingar og greiðslu heimferðar. Einnig mætti gera kröfur um tungumál, leyfi til náms og hreinræktaðri menningarsamskipti. Þá þarf að veita og meta hvort takmarka eigi heildartímabil au pair-vistar og fjölda þeirra landa þar sem ungmenni geta ráðist í au pair-vist.

Með hliðsjón af framangreindu styður velferðarnefndin þingmannatillöguna: A 1619/velferd um að auka norrænt samstarf um reglur um au pair-vist í löndunum.

Velferðarnefndin leggur til að

Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til norrænu ríkisstjórnanna

að þær vinni greinargerð í formi stöðuskýrslu um au pair-fyrirkomulagið sem hægt verði að styðjast við í starfi sem varðar au pair-fyrirkomulagið;

að þær standi að ráðstefnu í þeim tilgangi að greina, lýsa og beina sjónum að au pair-fyrirkomulaginu á Norðurlöndum. Markmiðið er að skapa sameiginlegan skilning í áframhaldandi starfi varðandi au pair-fyrirkomulagið;

að þær meti hvort ástæða sé til að semja sameiginlegar reglur, þegar fram líða stundir, um au pair-fyrirkomulagið á Norðurlöndum. Málslíðirnir tveir hér að framan eiga að stuðla að því að sameiginlegar reglur verði samdar með tíð og tíma.

Nuuk, 22. júní 2015

Bente Stein Mathisen (H)

Christian Bejjar (ÅSD)

Helgi Abrahamsen (sb)

Jóhanna María Sigmundsdóttir (F)

Karin Gaardsted (S)

Lennart Axelsson (S)

Penilla Gunther (KD), formaður

Richard Jomshof (SD)

Sonja Mandt (A)

Norðurlandaráð

Tilmæli 10/2015

Fyrri númer:
A 1619/velferd

Fjallað um í:
Velferðarnefnd

Fylgiskjal: Nefndarálit um
þingmannatillögu

Málsnúmer 14-00113-30